11/11/2020

Ο Όσιος Θεόδωρος ο Ομολογητής, ηγούμενος Μονής Στουδίου

/ Βίοι Αγίων

Στις 11 Νοεμβρίου εκάστου έτους εορτάζει ο Όσιος Θεόδωρος ο Ομολογητής ηγούμενος Μονής Στουδίου (759 – 826), απότμημα Ιερού Λειψάνου του οποίου βρίσκεται στη Μονή Μεγ. Λαύρας Αγίου Όρους.

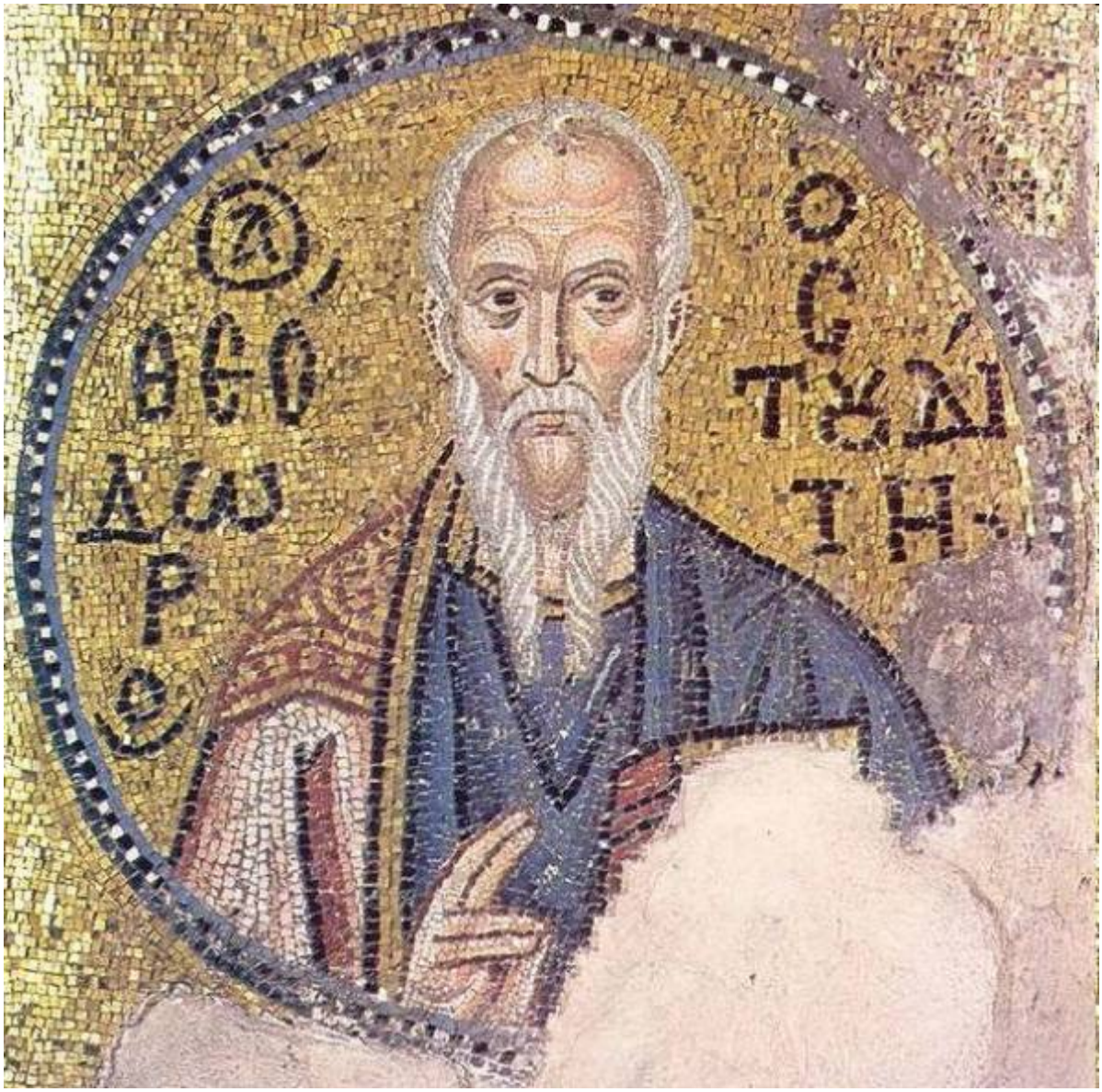

Ο Όσιος Θεόδωρος γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 759 μ.Χ. και ήταν γιος του Φωτεινού και της Θεοκτίστης. Στην ανατροφή του άσκησε μεγάλη επιρροή ο θείος του Πλάτων, μια από τις μεγαλύτερες μορφές της εκκλησίας της Κωνσταντινούπολης.

Ο Θεόδωρος έγινε μοναχός πρώτα στη Μονή του Σακκουδίωνος (κοντά στην Προύσα), που ανήγειραν οι γονείς του στο κτήμα τους με την ονομασία Βοσκήτιον. Αργότερα έγινε και ηγούμενος αυτής, αφού αποσύρθηκε ο θείος του Πλάτων λόγω γήρατος.

Ο Θεόδωρος για την αντίσταση του στο γάμο του βασιλιά Κωνσταντίνου ΣΤ' με τη Θεοδότη, εξορίστηκε στη Θεσσαλονίκη. Περί το 798 και μετά τον θάνατο του Κωνσταντίνου, ο Θεόδωρος κλήθηκε από την αυτοκράτειρα Ειρήνη στην Κωνσταντινούπολη και έγινε ο επικεφαλής της μοναστικής κοινότητας στη μονή Στουδίου, που είχε εντωμεταξύ περιέλθει σε κατάσταση παρακμής. Ο

Θεόδωρος υποστήριξε την ανεξαρτησία των μοναστηριών και ήρθε πολλές φορές σε σύγκρουση με την αυτοκρατορική εξουσία για θέματα όπως η μοιχεία και οι παράνομοι γάμοι. Υπερασπίστηκε με πάθος τις εικόνες και εξορίστηκε δυο φορές από εικονομάχους αυτοκράτορες. Σώζονται πάνω από 500 επιστολές του, κυρίως κατά των εικονομάχων, που αποτελούν σπουδαία πηγή για τη βυζαντινή εποχή του 9ου αιώνα.

Αλλά και πάλι για την αντίσταση του στη χειροτονία του Νικηφόρου από λαϊκό σε Πατριάρχη εξορίστηκε μαζί με τον θείο του Πλάτωνα (809 μ.Χ.). **Επέστρεψε από την εξορία το 812 μ.Χ. στην Κωνσταντινούπολη, για να εξοριστεί τρίτη φορά από τον Λέοντα το Ε', επειδή με πολύ θάρρος υπερασπίστηκε τις Ιερές εικόνες και το ορθόδοξο φρόνημα**.

Πέθανε στην εξορία το 826 μ.Χ. σε ηλικία 67 ετών, στη χερσόνησο του Ακρίτα του Αγίου Τρύφωνα. Το δε σώμα του, μετακομίστηκε στην Πριγκιπόννησο, όπου και ετάφη. Ύστερα δε, επί Πατριάρχου Μεθοδίου, το 844 μ.Χ. ανακομίστηκε στη βασιλεύουσα, μαζί με το λείψανο του αδελφού του Ιωσήφ του Θεσσαλονίκης και ετάφη στη Μονή Στουδίου.

Η ιστορία της Μονής

Η Μονή του Αγίου Ιωάννη του Στουδίου, γνωστή απλά ως Μονή Στουδίου (ή των «ακοιμήτων μοναχών), ήταν σπουδαίο μοναστήρι αφιερωμένο στον Άγιο Ιωάννη Βαπτιστή. Ιδρύθηκε τον 5ο αιώνα, βρισκόταν εντός των θεοδοσιανών τειχών, χτισμένο στον Ξηρόλοφο, τον έβδομο λόφο της Κωνσταντινούπολης. Η τρίκλιτη βασιλική, που σώζεται σήμερα χωρίς την οροφή με τη μορφή ερειπίων, είναι η αρχαιότερη σωζόμενη εκκλησία μέσα στην πόλη και διατηρεί μεγάλο μέρος από την πλούσια αρχική της διακόσμηση.

Η μονή έπαιξε σημαντικό ρόλο στη θρησκευτική και πολιτική ζωή της Κωνσταντινούπολης, ιδίως στη διάρκεια της Εικονομαχίας και έπειτα από αυτήν.

Ο Θεόδωρος υπήρξε το σπουδαίο πρόσωπο της μονής (759-826).

Όσον αφορά τα πρώτα τριακόσια χρόνια της ιστορίας του μοναστηριού γνωρίζουμε ελάχιστα. Ο Θεοφάνης ο Ομολογητής τοποθετεί την ίδρυσή της περί το 463, επί αυτοκράτορα Λέοντα Α΄ και Πατριάρχου Γενναδίου Α΄ από κάποιον ύπατο και συγκλητικό Στούδιο. Η βασιλική χτίστηκε για να στεγάσει την κεφαλή του αγίου Ιωάννη του Βαπτιστή, η οποία ανακαλύφθηκε το 453 στην Έμεσα. Το ιερό λείψανο εντούτοις δεν αποκτήθηκε εκείνη την εποχή, και η εκκλησία παραχωρήθηκε στους Ακοιμήτους (οι «ακοίμητοι μοναχοί», οι οποίοι τελούσαν

λειτουργίες χωρίς διακοπή) περί το 460. **Οι Ακοίμητοι υπηρέτησαν στο μοναστήρι μέχρι τον 8ο αιώνα.**

Η μονή απέκτησε εξέχουσα θέση την εποχή του εορτάζοντα σήμερα περίφημου ηγουμένου της, του Θεοδώρου (759-826).

Οι μοναστικοί κανόνες (η Διαθήκη του Θεοδώρου κι ένα Τυπικό) που θέσπισε στη Μονή Στουδίου σταδιακά επικράτησαν σε όλες τις μονές της αυτοκρατορίας μέχρι το 12ο αιώνα.Το Τυπικό της Μονής αποτέλεσε πρότυπο για πολλές άλλες, τόσο στην επικράτεια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, όσο και στη Ρωσία. Οι μεταρρυθμίσεις της λειτουργίας που εγκαινιάστηκαν στη μονή Στουδίου οδήγησαν στην επικράτηση του μοναστικού λειτουργικού τυπικού έναντι του τυπικού της Μεγάλης Εκκλησίας, της Αγίας Σοφίας. Αυτή ήταν η Στουδιτική σύνθεση.
Στους αιώνες που λειτούργησε απέκτησε μεγάλη φήμη, αναδείχθηκε στην πολυπληθέστερη Μονή της Πόλης και αποτέλεσε πνευματικό κέντρο της Αυτοκρατορίας.Οι μοναχοί της ονομάζονταν Στουδίτες και η οργάνωση του βίου τους αποτέλεσε πρότυπο για ολόκληρο τον ορθόδοξο κόσμο. Τρεις Αυτοκράτορες αποσύρθηκαν εκεί και έγιναν Στουδίτες,ο Μιχαήλ Ε’ ο Καλαφάτης (1042), ο Ισαάκ Κομνηνός(1059) και ο Μιχαήλ Ζ’ ο Δούκας (1078), ενώ τρεις Στουδίτες έγιναν Πατριάρχες.

Κατά τη διάρκεια της Φραγκοκρατίας έκλεισε, καθώς της επιβλήθηκαν όροι που οι μοναχοί αρνήθηκαν να δεχθούν. Ανασυστήθηκε το 1294 με τις γενναιόδωρες χορηγίες του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, αδερφού του Αυτοκράτορα Ανδρόνικου Β’, και λειτούργησε μέχρι την Άλωση της Κωνσταντινούπολης. Στη σπουδαία βιβλιοθήκη της Μονής θησαυρίζονταν έγγραφα, επιστολές και υλικό που αφορούσε στα περιουσιακά στοιχεία και τα προνόμιά της. Επιπλέον, η Μονή περιλάμβανε

σχολή αντιγραφέων, τα χειρόγραφα της οποίας ήταν περιζήτητα σε ολόκληρο το Χριστιανικό κόσμο και πολλά από αυτά σώζονται σε διάφορες βιβλιοθήκες της Δυτικής Ευρώπης και της Ανατολής. Στη Μονή φυλάσσονταν επίσης πολλά ιερά λείψανα, μεταξύ των οποίων η κάρα του Αγίου Ιωάννη του Βαπτιστή, του πατέρα του Ζαχαρία, και του Αγίου Θεοδώρου, αλλά τα περισσότερα χάθηκαν στην περίοδο της Φραγκοκρατίας.

Από τα αρχικά κτίσματα της μονής Στουδίου σώζεται σήμερα μόνο η κεντρική εκκλησία μαζί με μια δεξαμενή που βρίσκεται στα νοτιοανατολικά του κτηρίου.

Η εκκλησία της Μονής, που βρίσκεται στο κέντρο του μοναστικού συγκροτήματος, ανήκει στον παλαιό τύπο της βασιλικής, όμοια με τις εκκλησίες που ανήγειρε ο Μέγας Κωνσταντίνος. Ο κυρίως ναός είναι μια κομψή τρίκλιτη βασιλική, διαστάσεων περ. 27 x 26 μ., της οποίας προηγείται ένα ευρύχωρο αίθριο παρόμοιων διαστάσεων. Από αυτό το τελευταίο σώζονται μόνο κάποια ερείπια της ανατολικής κιονοστοιχίας, που προεκτεινόταν ως νάρθηκας, μαζί με μέρος του βόρειου εξωτερικού τοίχου. Το αίθριο ήταν τετράγωνο και, κρίνοντας από το βόρειο τοίχο, η πρόσβαση σε αυτό γινόταν μέσω των πολυθύρων που υπήρχαν σε κάθε πλευρά. Οι πηγές αναφέρουν την ύπαρξη σιντριβανιού, που πιθανότατα βρισκόταν στο μέσο του αύλειου χώρου.

Η διακόσμηση του ναού που το μεγαλύτερο της μέρος έχει χαθεί, ήταν εκπληκτική, όπως αναφέρουν πολλοί περιηγητές.

Ο Θεόδωρος Στουδίτης αφιέρωσε μια σειρά από επιγράμματα σε εικόνες αγίων, όπως ο Ιωάννης Χρυσόστομος, ο Γρηγόριος Ναζιανζηνός, ο Ευθύμιος, ο Δαλμάτιος και άλλοι, οι οποίες βρίσκονταν μέσα στη βασιλική. Αυτά καταστράφηκαν κατά πάσα πιθανότητα στη δεύτερη φάση της Εικονομαχίας. Ο ποιητής του 10ου αιώνα Ιωάννης Γεωμέτρης παραδίδει μια εκτενή περιγραφή του κτηρίου σε έμμετρο λόγο, όπου περιγράφει, με σχετική ασάφεια, τη διακόσμηση της αψίδας. Αυτή περιλάμβανε ένα Χριστό εν δόξη ένθρονο, πλαισιωμένο από τη Θεοτόκο, και τον άγιο Ιωάννη το Βαπτιστή. Ένα αποσπασματικά σωζόμενο ψηφιδωτό, που απεικονίζει το πρόσωπο της Θεοτόκου και βρίσκεται σήμερα στο Μουσείο Μπενάκη στην Αθήνα, έχει εξακριβωθεί ότι προέρχεται από τη μονή Στουδίου.

Τα μαρμαροθετήματα του δαπέδου βρίσκονται σήμερα σε κακή κατάσταση. Επρόκειτο για σκηνές εμπνευσμένες από θέματα της κλασικής αρχαιότητας, όπως ο Ορφέας, ο Βελλεροφόντης και η Χίμαιρα, ενώ απεικονίζονταν και αετοί και γρύπες. Το δάπεδο χρονολογείται τον 5ο αιώνα και στην Παλαιολόγεια περίοδο.

Το ιστορικό μνημείο της Ορθοδοξίας μετατράπηκε σε **οθωμανικό τέμενος, γνωστό σήμερα ως Ιμραχόρ Τζαμί ή «Τζαμί του ιπποτρόφου»,** το 1486 στην εποχή του σουλτάνου Μπεγιεζίτ Β΄. Κατά την πυρκαγιά του 1782 υπέστη σοβαρές καταστροφές. Το 1820 ανακαινίσθηκε, υπέστη όμως σημαντικές ζημιές από τον καταστροφικό σεισμό του 1894. Το 1908 κατέρρευσε η στέγη του και έκτοτε δεν ανακαινίστηκε. Το 1920 ο ναός ξανακαίγεται.

Το 2013 το υπουργικό συμβούλιο της Τουρκίας αποφάσισε να ανακαινιστεί και να

μετατραπεί και πάλι σε τζαμί. Σήμερα υπάρχουν τα ερείπιά της.

Πηγές: saint.gr, vizantinonistorika.blogspot.com